

Csiszár Lajos

építész, Marosvásárhely:

Az ipari szakoktatás kérdése.

Történelmi áttekintés.

Erdély területén az 1873. évi, régi magyar ipartörvény rendelkezései előtt céhek kezében volt az ipari élet minden problémája. A szakoktatás pátriárkális, házi rendszerben, a műhelyek falai között ment úgy ahogy végbe, melyei a tekintélytadó nehézkes vándorlás sem tudott érdemben bővíteni.

Az életviszonyok mai bonyolult jellegével szemben az iparos városi polgár összehasonlíthatatlanul egyszerűbb körülmények között élte le úgy az iparral összefüggő gazdasági, mint társadalmi életét.

Magasabb elméleti oktatás az iparban nem állott rendelkezésre, arra szükség sem volt. A városok főgimnáziumai és a jogakadémiák adtak iparosaink fiainak fényesebb műveltséget. A polgárfíjút ez tette képessé, hogy városának kormányzásában, mint szenátor, sőt mint főkirálybíró is helytálló legyen.

Egyes kiválóbb iparosok nagyfontosságú külföldi követséget is viseltek, amit Borsos Tamásnak, a szűcs céhmesternek és Weisz Mihálynak példái oly ragyogóan mutatnak.

Az erdélyi ipar oly korszakot is élt, amikor művészetté finomulhatott. Az ötvösök híres munkái ma is igazolják, hogy úgy az esztétikai stílusos tervezés, mint a munkák technikai kivitele tökéletes volt.

A mai kor igen sokat mutat iparosaink gondolkozásában a régi céhek szokásaiból, felfogásából. Mély szántás szükséges ahhoz, hogy az új iparos generációban a mai városi életnek, különösen pedig kisebbségi szempontjainknak megfelelő társadalmi egyéneket neveljünk.

Nem marad más, részünkre, mint a nyitva levő ipari és kereskedelmi pálya.

Társadalmi és faji tekintetben e körülmény hét év előtti fel nem ismerése és a védekezés be nem indítása óriási nagy ember-vesztéget okozott az erdélyi magyarságnak. Sok-sok ezer. ifjú távozott el az új impérium 8 éve alatt Erdélyből, akiknek intelligenciája, családi hagyományai a legerősebb magyar városi polgárt termelte volna ki.

Pártunk vezetősége *nem tudott irányító szót adni e telki javak visszatartására*, a felelősség egyházaink főhatóságait is terheli.

Az iparosokat, mint a nemzeti gondolat értékes egyedeit a polgári világnézet antagonistái: a munkástábor tagjai örlik fel. Az állami sovinizmussal karöltve, mint második malomkő működnek velünk szemben.

A kormányzat egyáltalán nem veszi észre e világnézeti nüanszokat. Igazolja az iparkamarai törvény is, mely a kisiparost a munkással egy kategóriába állítja.

A marxismus csődje. Rajtunk vajmi keveset segít a társadalomtudomány nagy gondolkozóinak ama újabb megállapítása, hogy a marxizmus csődbe jutott, nem tudván új irányt mutatni a termelés és államvezetés tekintetében. Igazolják ezt az orosz kísérleti nyúllal mely szerint a népbiztosok a régi, kipróbált irányokat fedezik fel újra. Csődbe kellett jutnia a marxizmusnak, mert végcélképpen a forradalmat jelölte meg, mely nem termelt soha, csak végrehajtott évtizedes vitákban kifejeződött eszméket.

Nyilvánvaló tehát, hogy nekünk erdélyi magyaroknak a mai világnézeti harcokban oly intelligens, öntudatos polgári osztályt kell nevelnünk, amelynek tagja a mai államfenntartó társadalmi és gazdasági rend követelményeihez képest tudásánál fogva szembe bírjon szállani a felforgatás veszedelmeivel. Tanultsága révén irányító részese lehessen az evolúciós haladásnak, szakmájának iparművésze, családjának és a társadalomnak pedig értelmisége lehessen.

A megélhetés lehetősége is széles perspektívát láttat a kereső pályákon. Iparos, kereskedő és a munkás nincsen a fixfizetés éhvalutájához kötve. Ügyes ember vagyont, tekintélyt is szerezhethet.

Középiskolai oktatásunk Erdély egyetlen intézetében sem alakult át még soha e való életszükségletének megfelelőleg. A latinokultúra épp úgy általános programja intézeteinknek, mintha a régi magyar állam tisztviselő gárdáját kellene tömegneveléssel termelni.

Tanárainkat nem tudjuk fizetni. A gondolat e lelkes vértanúi-

nak rövides éhhalála után nem lesz a magyar betűnek az utánpótlásból feltörő egyetlen apostola sem.

Gyakorlati oktatás. A szisztematikus pusztítás, gazdasági és kulturális erőforrásaink elvétele, a *gazdasági szervezkedés vezérgondolatával a gyakorlati oktatás megalapozását teszi kötelességünké. A történelem előtt felelősek vagyunk mindnyájan. Politika helyett ezt a gyakorlati munkát kell végezzük.*

Hagyományok világában élünk. Az olyan polgár szava, mint az enyém, elhangzik. A történelmi osztály vegye kézbe itt is a vezetést, hogy mindenik cél, minden reszort lelkes vezetőjének messze hallható utasító szava legyen. A sportnak, a középiskolának, a kereskedelmi, ipari oktatásnak a gazdája mutathat fel eredményt!

Az Anghelescu által előterjesztett gyakorlati iskolát a legmelegebben üdvöztöltük, mert haladást jelentett volna a mai állapottal szemben, azonban korántsem az az iskolatípus, amelyet mi az igazi gyakorlati szakoktatástól várunk.

Engedjék meg, hogy a Marosvásárhelyt működő *Iparos Tanuló Otthon* felügyelőbizottságának munkáját ismertessem ez okból. Az Otthon céljai közé tartozik ugyanis az „*Ipari szakiskola*” is, így az ipari szakoktatással összefüggő minden kérdést letárgyal. Nemcsak iparosok, mérnökök, építészek és kereskedők, hanem tanárok és a társadalom más vezető egyénei is rendes tagsági minőségben vesznek részt. E sokszemű szűrőn keresztül a gyakorlati oktatás eszméinek évek óta tartó propagálása és alapos megvitatása következtében nemcsak mint *a magam véleményét, hanem mint egy igen széles közület kialakult igazságait számolhatom elő.*

Felügyelőbizottságunk már 1920-ban kérte a kolozsvári reszorttól a romanizált ipariskolában párhuzamos magyar nyelvű osztályok felállítását, melyre ígéretet sem kapott.

Közben elkezdte az 1912-ben alapított Tanonc Otthon belső szervezését. Megnyitotta kapuit a kereskedő ifjaknak is. A régi önképző- és olvasókört, dalárdát újraélesztette s az általános jellegű tárgyak oktatását elrendelte. (Magyar helyesírás, nyelvtan, polgári ügyiratok; számla, költségvetés, üzleti levél.)

Minden ifjú köteleztetett a körben időnként egy-egy szakelőadást tartani, mely csendes oktroj a szakirodalommal való foglalkozás révén a „self made man” elvét igen eredményesen szolgálta.

Az élet erősen kopogott ajtónkon s rettenetesen éreztük az intelligens iparosban az utánpótlás hiányát. Pallér, rajzoló, műve-

zető s más ipari jobb elem – mint a vizsgázott kazánfűtő is – kezdett hiányozni. Aggodalmának a bizottság az Anghelescu miniszterhez intézett kérésében adott kifejezést. Egy alapítandó ipariskola iránt tett javaslatot, annak engedélyezését kérve.

Felügyelőbizottságunk elnöke a miniszteriumban hosszasan tárgyalt ez ügyben. A döntés a kérvényre így szólott:

„1923. nov. 28. Ministerul Instrucțiunii. Direcțiunea Generală Învățământului Particular No: 128,765/923.

Elnök Úr! Folyó évi október hóban előterjesztett kérésére van szerencsém tudomására adni, hogy egy magán ipariskola létesítése ügyében szíveskedjék a kolozsvári kerületi felügyelőséghez (Inspectoratul Regional) fordulni.

Kéréséhez melléklendők az összes adatok és szabályszerű okmányok, melyek tartalmazzák az analitikai programot, az előadás nyelvét, a tanfolyamok tartamát, az oktatási és adminisztratív személyzetet és a tankönyveket.

Tudomására adom, hogy magán ipariskolák semmiféle formában nem nyerhetik meg a bizonyítványok egyenértékűségét oly módon sem, ha egy állami bizottság előtt sikeres vizsgát tesznek. Director General (aláírás). Șeful serv. (aláírás).”

Ez a válasz vitte a felügyelőbizottságot arra a gondolatra, hogy úgy magyar, mint ipari szempontból teljesen közömbös az iskola nyilvános jellege. A fontos az, hogy az ifjú *az életre neveltessek*.

Igy érlelődött az alább ismertető iskola-típus, amely szerint azok úgy konstruálandók, hogy *igazi munkás, de amellet intelligens embereket neveljenek*, hogy az intézet elvégzése után mint önálló kenyérkeresők, azonnal képesek legyenek a dolgozó életbe való behelyezkedésre. Minden műhelynek kívánatos, jó munkásai lehessenek, nemcsak a teoria, hanem kézügyesség és munkateljesítmény tekintetében is.

Az Anghelescu-féle törvényjavaslat gyakorlati iskolájának rendszere igen nagyszerűen készíthet elő mérnököt, rajzolókat és más irodai személyzetet, azonban nem bír szervezeti erővel s nem tud produkálni jó kőműves mestert, ácsállért, asztalos, lakatos vagy textil iparost, vagy bármily más művezetőt, mesterembert, vagy ami teljesen összeillő: gyakorlati kereskedőt.

Ebben az Anghelescu-iskolában az ifjú nem tanul meg teljes fizikummal dolgozni. Nem az életnek készül. Az életpraxishoz szük-

séges alapfeltétel hiányzik, amire a gyakorlati iparosnak, a kereskedőnek és a gazdának szüksége van.

Az innen kikerült ifjú az életben tájékozatlan lesz. Nincs beidegzett műhely-gyakorlata, munkapraxisa. Előlről kell kezdenie a gyakorlati munkát.

Igen keserves az ilyen beindulás egy tanult emberre a többi jól dolgozó mesterlegény és kereskedelmi alkalmazott között.

A mi ipariskolánk intelligens, szakképzett ifja olyan kell legyen, hogy rövidesen vezetővé váljon. Kézügyességben, elméletben fölébe kerüljön a szakegyleti mételtyől osztálygyűlölő régi majsztram tudásával korántsem bíró segéd társainak.

Anghelescu javaslatának főként az a legrettenetesebb hibája, hogy *a szakoktatást nem a hozzáértő szakminiszteriumok, hanem a kulusztarca filozopterjeinek sovíniszta rendőrszemű szakanalfabé-tái alá helyezte.*

A mi iskolánkat olyan rendszerben kell megalapítanunk, mely már a tanulás ideje alatt alkalmat nyújtson a kenyérkereseti lehetőségre is. A szülőnek a könnyítésére is kell gondolnunk.

E feltételeknek az az iskolatípus felel meg, mely évente elméleti oktatásra 5 hónapon köti le az ifjút, az év többi 7 hónapja a gyakorlati munkára marad fenn, az életben való elhelyezkedésre bő alkalomnak.

Ennek a gyakorlati iskolának a tanulói nem kell, hogy műhely-gyakorlatot folytassanak a tanulás ideje alatt. E miatt aztán nem is szükséges, drága szerszámok, gépek miatt a milliókat igénylő műhelyekre investálni. Csak elméleti oktatás foly. Modellek bemutatása, tervezések. Mérnökök és kiváló iparosok a szakelőadók, a közismereti tárgyakat rendes tanárok oktatják.

A 7 havi szünet alatt az ifjú az országnak általa választott bármely városában elhelyezkedhetik a gyakorlati munkában. Az életben mozogva, az életnek neveltetnék.

Nyáron szivesebben is veszik a munkába. Az ifjú gyakorlati életben való meglátásai folytán az iskola tárgyai iránt figyelmesebb, feltétlen inkább érdeklődik. A szaktárgyak tanulásában való haladása e rendszerrel sokkal könnyebb. Határozottan felismert élet-szükségből tanul.

Rájön, látja, hogy a valóságban mind szükséges, amit tanítanak. Az évi tanidőbeosztás folytán kontaktusa pedig állandó az élettel.

Amikor végez, nem kell hányódnia, nem szédül el az élet gondjától, zökkenés nélkül helyezkedhetik el. Nem lesz hozzátartozóinak terhére.

Ezeknek a tervezett iskoláknak a növendékei pályát egyáltalán nem kellene változtatniok, mint ahogy az életben az Anghelescu iskoláinak a növendékei kellene, hogy tegyék.

A régi magyar ipariskolák növendékeivel is sok baj volt. A 10 havi tanulás rendszerének urfijai az alsófokú ipariskolából elmentek fináncnak, a felső ipariskolákból sokan a hadsereg tisztikarában maradtak, mert önkéntesi joguk volt.

A munkás élet, a dolog derogált, hisz diplomájuk volt. Így lettek ezekből a jól indult urfikból a segédhivatalok töltelék páriái, mert csak diplomát, címet akartak a fiúk részére a szülők. A 10 hónapi tanulás után a nagy vakációt otthon pihentették s egyáltalán nem törődtek azzal, hogy fiúk az életre miként készül iparosnak.

A régi erdélyi ipari szakiskolák a virágzás nagy bőségét is mutatták. A nagy tömegeből a végén alig kapott az ipar maga ez ifjából megtermékenyített életet. Ezért kell nekünk a komoly ipariskola, majd későbbre felsőbb technikai és gazdasági intézet is.

A Párt asztalára ezennel leteszem a román nyelven is kidolgozott részletes ipariskolai tanterveket.

Felekezeti középiskoláinkat a következőképpen vélem felhasználni, illetve szerintem ezek a gyakorlati iskolák szükségesek:

Kolozsvár: Általános ipari fa, fém, gép, építő, elektrotechnikai szakiskola, külön még az órás iparra oktatással; külön női és férfi ruha szabászati iskola. Felsőkereskedelmi fiúiskola. (Leányszak van.)

Torda: Vegyészeti ipari szakiskola.

Marosvásárhely: Ipari szakiskola, azonos szakokkal mint Kolozsváron, (kivéve órás és szabó). Földmivesiskola kisgazdák részére. Leány és fiú felsőkereskedelmi iskola.

Nagyenyed: Vincellér-képző és kertészeti szakiskola, szalma- és kosárfonó szakiskola, mely több vándortanítót küld az országba.

Sepsiszentgyörgy: Szövőipari szakiskola.

Kézdivásárhely: Lábbeli szabászati szakiskola.

Udvarhely: Agyagipari szakiskola.

Csikszereda: Faipari szakiskola.

Gyergyószentmiklós: Kőfaragó, köcsiszoló, mintázó szakiskola.

Brassó: Műköipari, vasbeton, épületszobrász-ipari szakiskola.

(A jövő perspektívájára figyelemmel, az újfajta, a maitól eltérő tízszeres keménységű itt még nem gyártott cement miatt.)

Zilah: Kőfaragó és agyagipari szakiskola.

Arad: Földmives szakiskola, vincellérképző; fiú és leány felsőkereskedelmi iskola; építő, fa, fém, gép és elektrotechnikai szakiskola.

Nagyvárad: Ipari és kereskedelmi szakok, mint Aradon.

Dés: Lábbeli szabászati iskola.

Érmelléken: Vincellér iskola.

Szatmár: Bőr-, timár-ipari szakiskola.

Nagykároly; Orthoped, illetve lábbeli szabászati szakiskola.

Volna még két szakiskola, melyet megemlíteni szükségesnek tartok. Nem kifejezett ipariskolák, de érdekebe vágók. Ebből egyiket, az *iparművészeti szakiskolát Temesvárra, a szobrász és festőművészt Nagybányára*, hol eddig is oly fényesen virágzott, kell segíteni.

Ha a leírt rendszerű iskolákat felállítjuk, nagy államérdeket is szolgálunk s így nincs ok azoknak engedélyezését akadályozni.

Az Iparos Tanuló Otthonok is e cél szolgálatában állanak, azért szükségesek, hogy az ifjú iparostanuló a szabad idejét helyes irányban használja fel. Ez *otthonok célját és szellemét* azt hiszem legrövidebben úgy világítom meg, ha idézem a marosvásárhelyi Magyar Iparos Tanuló Otthon alapszabályait.

„*Az Otthon célja.* A Marosvásárhely városban lakó önálló iparosok magyar iparos tanulói és az ipari szakiskolában tanuló magyar ifjak részére egy minden tekintetben modern polgári nevelőintézetet: családias otthont nyújtani, az iparra és a jó erkölcsre nevelés lehető eszközeinek alkalmazásával teljesen kielégítő, rendszeres élelmezés nyújtásával a növendékek szellemi és testi erőit fejleszteni, általában az ifjakat *az életre nevelni*.”

Az Építő Iparosok Szövetsége által 1912. évben alapított Otthon további fejlesztése mellett a fentemlített iparos tanulóknak, valamint a magyar ifjú segédeknek a mai államfenntartó termelési rend szerint a polgári világnézetben való valláserkölcös nevelése, az általános műveltség, dal, zene és az egyes ipari szakmák körébe tartozó tárgyakból anyanyelvükön megfelelő oktatás nyújtása.

Ifjúsági olvasó- és önképzőkörnek létesítése és vezetése. A felszabadult ifjú segédek ipari és kulturális továbbképzése. A szakmákra készülő ifjaknak elhelyeztetése.

Ipari szakiskola felállítása, fenntartása és vezetése. Alkalmi

előadások, felolvasások, tanfolyamok, munkakiállítások és munkaversenyek rendezése.

Nevelési rendszere. A cél érdekében az intézet megkívánja növendékeitől a lelkes munkát és a tanulmányokban való elmélyedést. Az ifjakat úgy tanulmányi, mint erkölcsi tekintetben ellenőrzi, érdekükben a legmesszebbmenő lépéseket megteszi.

Lehető szabadságot akar adni, azonban a fegyelmi szabályokat, melyek a komoly munkát, a családias együttlétet és a rendet biztosítják, szigorúan érvényesíti, miért is a súlyos fegyelmi kifogás alá eső növendékeket kizárja.

Különösképp helyez súlyt az Iparos Tanuló Otthon arra, hogy növendékei az ipari rendszeres szakképzéssel az általános műveltség tekintetében szükséges önművelésre és az ipari szakmákban való további önképzésre is kellő útmutatást és alapot már az intézetben kapjanak.

Az Otthon az ifjak vallási kötelességeinek teljesítésére mindenkor alkalmat nyújt.

A Magyar Iparos Tanuló Otthonban minden ifjú egyenlő elbánásban és élmezésben részesül, közöttük semmiféle címen különbség nem tehető.

A növendékek az intézeten kívüli bármely egyesületbe csakis a vezetőség engedelmével léphetnek be.

Az Otthon-fenntartó egyesület tagjai. Az Iparos Tanuló Otthon vezetését a fenntartó egyesület a maga megválasztott szervei útján gyakorolja, kik között senki munkásszervezeti tag nem lehet.”

Az alapszabályok többi része az egyesület szervezetéről szól, azért azok közlését itt mellőzöm.

Az ügyrendből ezeket idézem: „Tiszta és erős új nemzedékre van szüksége a többségében iparosokból álló, jövő, magyar városi társadalomnak.

Az ifjúságnak azt a tagját várja ez az Otthon a falai közé, aki a tiszta élet felséges derűségével akarja komoly ipari és szellemi munkára szánni lelkének és fizikumának összes energiáit. Ez az ifjú családi otthont, jóbarátot, védelmezőt és vezetőt kap az intézetben.

Az alapítók és a fenntartó egyesület szempontjait teljesen félreismerné az, aki a marosvásárhelyi Magyar Iparos Tanuló Otthont csupán ingyen lakást és olcsó ellátást biztosító kosztháznak gondolná.

Az összes növendékek közül bárki a tanulmányainak befeje-

zése után, mint ifjú segéd is bent maradhat az Otthonban újabb tanonc jelentkezésig, míg férőhely rendelkezésre áll.

Magyarnak tekintetik az az ifjú, aki akár származása, akár pedig nevelésénél fogva magát magyarnak tartja.

Növendékei tehát az Otthonnak csak olyan polgári világnézetű ifjak lehetnek, akik az ünnepélyes felvétel alkalmával *becsületszóval kötelezik magukat arra, hogy az Otthon által célul kitűzött munkás élet ideálra ez elv alapján komolyan törekedni fognak.*

A Magyar Iparos Tanuló Otthon nevelési eszközeit az intézet célja szabja meg. Az intézetből ki van zárva minden vallási, politikai vagy nemzetiségi vita. Az intézet a jó erkölcs és polgári világnézet alapján állván, ennek megfelelőleg a mai termelési rendhez illő szellemben valamennyi növendékkel szemben általános érvényű nevelési eszközöket alkalmaz.

Ez általános érvényű nevelési eszközök, önképzőkör, dalárda, kisebb-nagyobb kirándulások, tanulmányútak az ország területén, műintézetek, gyárak, gazdasági, kereskedelmi és ipari nagyobb telepek látogatása, a növendékek eszmekörébe vágó előadások, vetített színi- és mozgóképi előadások megtekintése, hangversenyek meghallgatása. Ilyenek továbbá ünnepélyek rendezése a növendékek köréből az Otthonban, intézeti könyvtár használata.

Egyéni nevelési eszközök: a szak- és irodalmi tárgyakból különféle tanfolyamok, nyelvek, nyelvtan, ortografia, gyorsírás és gépírási tanfolyamok.

Egyelőre román és német nyelv tanulás, melyeken kívül jelentkezés esetén a francia és angol nyelvből is oktatás adható.

Valamennyi tanfolyam vezetői tanárok és elismert képességű mesterek. Tanfolyamok, látványosságok, stb. minden költségeit az Otthon a maga jövedelméből fedezi.

Minthogy az előadott tárgyak az általános műveltség és az ipari szaktudás kibővítésére szolgálnak és az ipariskola hiánya folytán másként el nem sajátíthatók, ezért minden tanulóra kötelezők.

Kötelező a munkakiállításon és a munkaversenyen való részvétel is. Az intézet az évváró ünnepélyen kívül évközben is rendezhet alkalmi versenyeket vagy kiállításokat.

Az ifjak kiállítási munkája állhat: írás vagy rajzbeli feladat megoldásából, valamely tárgy modeljének, vagy pedig a kész ipari munkának elkészítéséből. A versenytárgyat fizikai munkáját kizárólag a pályázó maga kell végezze.

A munkakiállításra különféle díjak tüzetnek ki a résztvevők érdemszerinti jutalmazása céljából. A dicséretes munkát az intézet oklevéllel is elismeri.

A bírálatot megfelelő szakemberekből álló egyének ejtik meg, kiket erre a felügyelőbizottság kér fel.

Amennyiben a munkakiállításon való részvétel céljára az ifjak anyaggal nem rendelkeznének, azt beszerezni sem nekik, sem mes-terüknek nem állana anyagi tehetségében, azokról az Otthon igaz-gatósága gondoskodik.

A munkakiállítás jutalmazott, alkalmas tárgyait az Otthon — amennyiben a munka nem valamelyes rendeltetésre készült — a remek munkaszekrénye részére megtarthatja.

Ha a kiállított tárgy megtartatnék, a befolyt egész összeg az ifjúé, melyből az adott anyag árát tartja csak meg az intézet.

Jómagaviseletü, a szakmájában haladást mutató, az önképző-körben szak vagy szépirodalmi munkásságot kifejtő ifjak jutalmazására az évzáró ünnepély alkalmával jutatomdíjak osztatnak ki.

Védők. Az Otthon az ifjú hathatósabb ellenőrzése, legegényibb életének megfigyelése és irányítása, közvetlenebb, őszintébb érintkezés céljából *védői intézményt létesít*, melyre bizottságot szervez.

A védők bizottsága az ifjúnak és hozzátartozóinak meghallgatása után minden növendék részére egy tekintélyt tartani tudó tagot kér fel védőül.

Védőt kap az ifjúsági olvasókör olyan tagja is, aki nem az Otthon növendéke volt, vagy nem oda tart. A védői tiszttel való megbízás az ifjú egész életére szól, amíg önálló lesz, a védőn keresztül tartja meg az érintkezést az Otthonnal.

A védő tanáccsal, hatóságoknál megfelelő védelemmel, mindenben segítséggel látja el az ifjút, állandóan figyeli s úgy az Otthonban, mint kint az életben évente többször meglátogatja. Észleleteiről évente többször is, de legalább kétszer a bizottságnak jelentést tesz. Külföldre, vagy bárhova való távozása esetén vele összeköttetést tart fenn. Az itthon való letelepedésre buzdítja és annak előmozdításában is támogatja.

Különösen ösztökéli az önképzésre, munkásságra és a helyes életre, melyek elérése céljából tanácsolja, hogy szabad idejét olvasó-és dalkörben töltsse, a magyar és polgári érdekek mellett pedig hűségese maradjon.

A védett ifjú atyjaképpen tekintse védőjét, szeretettel fogadja

meg a tanácsát s iparkodjék jó néven venni mindazt, amit védője részére jónak lát. Különösen későbbi időben, felnőtt korában gondoljon vissza az Otthonban eltöltött éveire s ez érettebb korban adjon tisztultabb ítélettel az intézet javára szolgáló tanácsot. Legyen később erős tagja az Otthont fenntartó egyesületnek, vagy máshol a hasonló alapításnak.

Az Otthon munkája akkor lehet eredményes, ha az ifjúság maga közeledik az érdekéért gondolkozó vezetőség akarataához.

Isten hozzon és áldása kísérjen mindenkit, aki e célból jön és a magyar faj erősségéért e szellemben élni és dolgozni akar.”

Az alapszabályok és ügyrend e szakaszaiból azt hiszem érezzük mindnyájan, hogy az iparos tanuló otthonok régebbi szerepe egészen más volt, mint a mai kisebbségi helyzetünkben. Régebben a csavargás elleni védekezés, az ipariskolai internátus jelleg volt a cél, nem az, ami az előadott szakaszokban kifejezésre jut.

Az Otthont fenntartó egyesületeket kötelességünk *megalakítani* minden városban és pedig iparos és kereskedő tanoncok részére közös jelleggel. Ahol külön csak az iparosokkal is benépesíthető volna, még ott is tegyék össze őket. Az egységes társadalom építésére kell gondoljunk.

Támogatást a fenntartó egyesület minden társadalmi, ipari és kereskedelmi alakulattól feltétlen megkövetelhet, az iparkamárától pedig rendes évi bőségebb segélyre van joga.

A Tanom Otthon törvénye az egyházak részére a *védelme alá helyezés engedélyezésével* is jogot biztosít a Tanonc Otthonok alapítása tekintetében.

A népjóléti miniszter az Otthonokra vonatkozó valóságos rendtörvény meghozása után most tanulmányozza az előtte alig ismert Tanonc Otthon kérdést és kongresszust hirdet.

Időszaki és vándortanfolyamokról kell megemlékezni még, melyek valóságos életszükségletei a gyakorlati szakoktatásnak, mint:

a) gépkezelő, fűtő, sofför, dinamókezelő, különféle motorok, cséplőgépek, építő-, fa-, fémipari kurzusoknak rendezése s egyben a képesítésnek államérvényes vizsgákon való nyújtása;

b) könyvelés, levelezés, nyelvek, gyakorlati és kereskedelmi számtan, anyag-, árúismeret, kalkuláció;

c) vándortanfolyamok rendezése szalma, gyékény, kosárfonó, női- és férfiruha szabások, cipészek részére.

Kötelező tanoncoktatás céljaira működő iskolák átszervezésére,

illetve a tanoncoknak a létesítendő ipariskoláinkban való képzésére a kapukat megnyitni, ott az általános tárgyakon kívül a szakmáknak megfelelő speciális szakoktatást adni, anyagok ismertetésével, technikai eljárások tananyagával, különös tekintettel az iparnak szükséges ábrázoló geometriára és a szakrajzra.

Melegszívű vezér kell ezeknek az eszméknek a megértésére és a kézbe vételére.

A magyar faj munkás, dolgozó.

Szervezzünk, oktassunk!

Deák Ferenc:

A tanoncotthonokra vonatkozólag kiemelni kívánja, hogy azok a magyar iparosság költségén épültek és mégis hatvan román tanonc közé alig négy magyar, ha bejuthat oda. Úgy kellene lenni, hogy ahol magyar többség van, ott több magyar fiút vegyenek fel. Jónak látja, hogy a magyar iparosság vállaljon szerepet és követeljen jogot a tanoncotthonok vezetésében. Ajánlja, hogy társadalmi úton létesítsenek magyar tanoncotthonokat.

A Szakosztály Csiszár Lajos javaslatait Deák Ferenc megjegyzéseivel együtt magáévá teszi.